

Annelies Verbeke

Slaap!

DE GEUS

Zeventiende druk

Oorspronkelijke tekst © Annelies Verbeke 2003

Eerste uitgave De Geus BV, Breda 2003

Deze editie © De Geus BV, Breda 2010

Omslagontwerp Riesenkind

Omslagillustratie © Archive Holding/The Image Bank

ISBN 978 90 445 0961 8

NUR 301

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Geus BV, Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland. Telefoon: 076 522 8151.
Internet: www.degeus.nl

*And I'll show you
Who I've been running from
It's the feeling
Of waking
And it's gone.*

–Tindersticks, 'A Night In'

Mijn nachten waren langer dan mijn dagen, want 's nachts was ik alleen. Ik keek naar Remco, die snurkte aan mijn zij. Hij was de reden voor mijn laatste evenwicht maar hij kon slapen en dat maakte alle verschil. Hij gleed van de warme binnenkant van mijn buik rechtstreeks naar Dromenland, een plaats die ik mij steeds vager herinnerde.

Tijdens de eerste weken van mijn insomnie had ik talloze dokters en vrienden om advies gevraagd. Ik volgde hun raad nauwkeurig op. Joggen voor het slapengaan. Warme melk met honing. Ademhalingsoefeningen. Een Alprazolam. Vijf Alprazolams. Een jointje. Een fles wijn. Stapels boeken.

Maar 's nachts voelde ik hoe mijn lichaam mij treiterde en mijn zenuwen zich opspanden. Mijn geest kreeg een helderheid die hij overdag zelden had. Ik kon mijn gedachtestromen enkel ondergaan. Ze begonnen meestal met goede moed en eindigden in misplaatste levensvragen en zelfbeklag. Het is goed om geen duidelijk uitgestippelde toekomst voor ogen te hebben. Een relatie mag geen eeuwigheid beloven. Kinderen, nee bedankt. Een job, dat kan geen probleem zijn. Met mijn diploma's. Met mijn humor. Met mijn talent. Met mijn geheimen. Met mijn angst. Hield ik eigenlijk wel echt van iemand? Zat ik niet al jaren naar mijzelf te kijken, meestal koppig en kwaad?

Tegen de ochtend lukte het soms toch om even weg te zinken in een stadium tussen slaap en waak, maar dat was nog ver van Dromenland.

Geen kwaal zo pijnlijk of er bestaat een video over. Remco vond het nodig mij te confronteren met het verhaal van Roger, een schooldirecteur die een halfjaar niet geslapen had. Zijn familie had het allemaal zorgvuldig gefilmd, van zijn eerste rusteloze nachten tot de laatste draaiing van zijn verwilderde ogen in het ziekenhuis. De dokters stonden machteloos. Na dagenlange observatie beschreven ze hem als een schakelaar die je niet meer uit kon zetten. Ze gaven hem slaapmiddelen in onverantwoorde doses, genoeg om een kudde ossen neer te leggen. Maar Rogers schakelaar bleef aan. De ossen loeiden in zijn hoofd en pisten kwijl langs zijn mond. Zijn heengaan betekende een lang verdiende rust, daar was iedereen het over eens.

We waren er stil van. Remco legde zijn ogen in mijn handpalm, die rustte in mijn schoot, en streelde mijn dijen. Ik streelde zijn haar, werktuiglijk, zoals elke beweging in die dagen.

‘Hoeveel uur vannacht?’ vroeg de brok in zijn keel.

‘Vier’, loog ik. Het was er één geweest. Zoals bij elke leugen om bestwil kreeg ik een niet te stuiten lachstuiptje. In het begin had Remco meegelachen, want ik was tenminste gelukkig. Nu hoorde hij enkel nog de ongecontroleerdheid van mijn geschok, zag hij de hardheid van mijn tranen. Hij wist maar begreep niet. Ik ook niet, maar dat was nu net het grappige. Zoals die keer dat een ezel zich voor mijn neus twee keer aan dezelfde steen stootte. Of

toen een dwerg in de stad uitgleed over de schil van een minibanaan. Of toen een zakenman tijdens een van mijn schoonmaakbaantjes in mijn emmer water stapte. Dat was ook grappig.

‘Dat was ook grappig’, zei ik en ik bleef het de hele nacht herhalen. Remco snikte zichzelf in slaap. Het was ver na vijf voor twaalf, de hoogste tijd voor een nachtleven.

Ik fietste door de donkere straten op zoek naar leven, vervuld van energie. Het was drie uur in de ochtend. Lege pleinen, zwarte laantjes, hier en daar een wakkere duif. Die beesten waren totaal van de kaart sinds de komst van de straatlantaarn. Zou die snel breken, een duivennek? Waarschijnlijk niet. Taaie rakkers, die vliegende raten.

Natuurlijk zag ik soms een mens. De stad slaapt nooit, zogezegd. Ik vond het echter hoogst onaangenaam te moeten constateren dat het geen collega's waren. Ze hadden al nachtrust gehad, op zijn minst een tukje gedaan. Zo niet, dan gingen ze er eentje doen. De rotzakken. Ik zou ze leren.

Mijn verbolgenheid richtte zich niet tegen de late wakers of de vroege vogels. Nog minder tegen de eigenaars van de enkele verlichte ramen die ik zag. Zoals die van de hoeren, wanneer sliepen de hoeren? Die vraag kreeg ik niet meer uit mijn hoofd. Ik reed naar het Glazen Straatje en wandelde erdoor met mijn fiets aan de hand. De meeste dames schenen weinig plezier te scheppen in mijn verschijning. Enkelen bekeken mij met een hoogmoedige en tegelijk medelijdende blik. Durf je niet? Durf je niet?

Ik stopte voor de glazen kooi van een bleke, mollige vrouw. Ze was te rond voor haar fluorescerende top, te onzeker voor haar zwarte latex rok. Ze droeg ongetwijfeld een pruik, geen mens heeft zoveel haar. Haar ogen hadden de kleur van vuil zeewater en puilden uit in mijn richting. Mijn slapeloze brein keek baldadig terug en ik tikte op het raam. Help mij, help mij uit de nood, of de jager schiet mij dood.

Ze liet mij binnen door de smalle deur en leidde mij naar een bedompte kamer. Alles was roze, van de porseleinen beeldjes tot de dildo naast het – eveneens roze – bed. Zou ze daar slapen?

‘Ik wil je enkel een vraag stellen’, zei ik.

Ze glimlachte gemaakt en trachtte de onzekerheid in haar puilogen te verbergen met haar valse wimpers.

‘Not understand. Just arrive.’

‘When do you sleep?’

Ik had geen zin om hier lang te blijven. Ik had geen plaats voor omwegen, laat staan voor begrip.

‘Sleep?’ Ze vouwde haar mollenpootjes naast haar kaak, sloot haar oogjes en tuitte haar mondje. *‘No sleep, Miss, only fuck.’*

Ze loog, de trut. Wat deed ik hier ook? Wat een idee om te twijfelen aan het feit dat hoeren slapen. Iedereen slaapt. Slaap verweeft heden en verleden. Slaap verwerkt en heelt. Slaap bindt arm en rijk, man en vrouw, mens en dier. Iedereen, elckerlijk, behalve ik.

Al tijdens mijn eerste nachtelijke omzwerving besloot ik mijn haat te richten op de duizenden, miljoenen mannen, vrouwen en kinderen die vanuit donkere zachte bed-

den keken naar de binnenkant van hun netvlies, naar de achterkant van hun ziel. Morgen zouden ze met moeite ontwaken. Slaapdronken zouden ze plaatsnemen aan de keukentafel of op het toilet. Met een ochtendhumeur, waarom niet, alsof zij iets te klagen hadden.

Ik nam een laatste trek van mijn sigaret en smeed de peuk in een riool. *Wonderwoman's action time*. De deur naar het halletje van het appartementenblok maakte geen geluid. Wel sprong het licht in de ruimte waar de bellen hingen vanzelf aan met een zachte zoem. Ik keek naar de etiketten op de brievenbussen, het ene al zorgvuldiger aangebracht dan het andere. Debaere, Van Kielegem, De Wachter, Zordana, Ahib, Won, De Gieter. Ahib, Won, De Gieter. De combinatie van de drie laatste namen werkte op mijn versleten lachspieren. Ahib won de gieter en nu zit hij ermee (haha, zo grappig is dat nu ook weer niet). Ahib heeft niet eens een plant om te gieten (hahaha, kom, stop nu maar). Arme Ahib, wint hij eens iets. (Stop!) Mijn gelach weerkaatste tussen de glazen deuren. Ik dwong mezelf tot stilte en nam plaats voor de bellen. We beginnen met Ahib. Ik drukte zijn bel in en wachtte, mijn oor naast de intercom. Het duurde lang. Goed zo. Trek jezelf de wereld in. Realiteit!

'Ja?'

Een bange vrouwenstem. Ik trachtte zo alarmerend mogelijk te zwijgen.

'Hallo? Wie is daar?'

Wat zeggen mensen toch banale dingen.

Lange stilte. Had ze de hoorn laten vallen en was ze op weg naar beneden?

'Zeg, moet ik hiervoor wakker worden? Ik heb mijn

nachtrust nodig!' De slaap in haar stem verhinderde haar om het echt te schreeuwen. Het doel was bereikt. Ik glipte naar buiten en verdween op mijn ijzeren ros. In een nacht die alleen van mij was, in een nacht die alleen mij wou.

Overdag gaf ik tekst en uitleg. Overdag beperkte ik mijn gekte. Overdag stelde ik iedereen gerust. 'Melk met honing', zuchtte mijn moeder, die haar eigen problemen veel groter vond.

'Een lekkere massage', suggereerde een vriend die mij al jaren zijn kunde op dat gebied wou bewijzen.

'Een psychiater', zei Remco, de enige die een vermoeden had van mijn nachtelijke escapades.

Aanvankelijk had ik zijn voorstel het overwegen waard gevonden. Als ik mijzelf bekeek in zijn ogen, begreep ik dat het moeilijk anders kon. Ik had een probleem. Overdag was mij dat duidelijk. 's Nachts waren zijn ogen gesloten en zag ik mijzelf niet meer.

Remco belde psychiaters, stelde gerichte vragen, vergeleek prijzen. Ik knipoogde naar hem vanaf de sofa en deed alsof ik moe was. Hij glimlachte terug.

'Ik denk dat we iemand gevonden hebben. Een vrouw met een lieve stem. Morgen.'

Ik knikte en sloot hem in mijn armen.

'Hier of boven?' vroeg mijn lieve lief. Al een tijdje had hij het niet meer over de slaap-kamer. Taboes ontstaan sneller dan je denkt.

Ik leidde hem bij zijn hand naar ons bed met de perfecte matras en lattenbodem. We vleiden ons tegen elkaar aan en hij fluisterde dat hij van mij hield. Ik voelde zijn strelen nu beter dan de laatste weken. Zijn hart dicht

bij het mijne. Toen hij zijn hoogtepunt bereikte, kwam ik ook. Maar al tijdens onze perfect synchrone spasmen, wist ik dat ze zijn lichaam rust zouden geven. Dat hij zou slapen als een roosje. En dat ik dat niet zou kunnen aanzien.

‘Alles komt goe. Slaapt en doet uw oogskes toe’, suste hij zichzelf. Hij had niet veel nodig. Ik wekte hem met een gebrul waar ik zelf van schrok. Wat hij wel dacht? Slapen op dit uur van de dag? Had hij geen idee hoezeer ik dat zou willen? Maar ik kon niet slapen. Ik niet, nee. Ook ’s nachts niet, nee. Ik moest uren naar slapende mensen kijken. Waarom dacht hij dat ik ’s nachts wegliep? Boeiend is anders! Wat, ah, ik moest mijn woede niet botvieren op hem? Ik moest de mensen iets gunnen? Ik had hulp nodig? Dat klonk wel zwaar, niet? Ah, ik moest dat inzien? Wel, hij kon zijn psychiater met de lieve stem in zijn gat steken. Hij kon gaan ook. Ik had hem niet nodig. Wat, waar ging hij heen? Wat ging hij met die tas doen? Maar kom, dat kon hij toch niet menen? Dat hij eens rap terugkwam! Alstublieft?

In de daaropvolgende dagen brak ik al mijn records. Ik sliep met moeite twee uur van de tweeënzeventig. Ik wekte achtenveertig mensen. Ik zong drie uur achterelkaar hetzelfde lied, de ongekuiste versie, in de tuin. *‘Mister Sandman, bring me a dream/ make her complexion like peaches and cream/ give her two lips, like roses and clover/ and tell me that my lonely nights are over!’*

De burens aan de rechterkant belden de politie, die aan de linkerkant een ziekenwagen. Ik gaf de agenten en de verplegers iets te drinken en verontschuldigde mij voor

de overlast. Het was voor een professionele operazangeres – vooral op luxecruises, ja, dat is veel van huis weg – niet altijd evident de juiste buurt te treffen. Inderdaad, overdag zou dat minder storen. Ik zou daar rekening mee houden. Meneer zijn vrouw hield ook van opera, fantastisch. Nee, ik had niets meer nodig. Dank u zeer. En welterusten.

Die nacht: Won. Behalve een werkwoord in de verleden tijd ook een razende Aziaat met een – aan het lawaai op de achtergrond te horen – erg kroostrijk gezin. Het was zijn vrouw die slaperig de hoorn had opgenomen. Maar hij had die onmiddellijk nogal hardhandig uit haar klauwen gerukt en geschreeuwd: ‘Wij betalen niks!’

Blijkbaar sliep niet iedereen even zorgeloos. Een mens ging zich bij deze gedachte bijna vrolijk voelen, fietsend door de stilte van het donker.

Maar ik was moe. Doodmoe, levensmoe. Op die keer na dat ik engel kon spelen voor een jongeman op een brug.

Ik had eerder die nacht drie cafébazen de huid vol gescholden omdat de een na de ander beweerde dat het tijd was om te gaan slapen. Daarna had ik geconstateerd dat mijn fiets gestolen was. Mijn pogingen om mij een nieuwe toe te eigenen waren op niets uitgedraaid.

Binnensmonds vloekend stak ik de brug in de breedte over. In mijn ooghoek stond hij, *Speed Kills* op de rug van zijn jasje zonder mouwen. Hij brieste snot en tranen, sloeg de verroeste leuning tot zijn handen bloedden.

‘Ik maak mij van kant.’ Het kwam van diep in zijn keel, maar ik had het gehoord. (Een zielige idioot. Geen tijd voor. Geen zin in.) En stapte verder, vier stappen. (Ik.

Moet. Iets. Doen.) Ik draaide mij om.

‘Wat scheelt er?’

‘’t Is een hoer!’

‘Waarom?’

‘Ze neukt met iedereen!’

‘Ah.’

Hij verborg zijn gezicht in zijn handen en begon te huilen. Hij zag eruit als een geestelijk gehandicapte trol. Nachtmensen zijn zelden gelukkig. Even later staarde hij mij aan met de blik van een aristocratische *landlord*. Aan zijn pupillen te zien was hij de slogan op zijn jasje aan het demonstreren.

Ik stak mijn hand uit. Hij schudde die argwanend maar gretig.

‘Angèle’, zei ik, serpent.

‘Carlos’, zei hij. De symboliek rond mijn verzonnen naamgeving ontging hem volkomen. Een aardse vraag dan maar.

‘Wat zit er in die zak?’ Ik wees naar een volle vuilniszak die tegen de brugleuning leunde.

‘Haar kleren’, zei hij.

Hij strooide ze in het water. We keken. Een bonte sliert zijde en kant waaierde uit over de zwarte spiegel. Danste met vuil en dood hout. Verdween als een snelle slang naar de zee. De rivier slaakte drie kabbelende zuchten voor ze zich terugtrok in een plechtstatige zwijgzaamheid. Hij kon dat niet beseffen, wat dat was voor mij. Ik kon het alleen voelen. Ontroering. Verdampend zweet uit de vacht van jonge paarden in galop. Dauwdruppels op pas gewassen babyvoetjes. Zand in de ochtendzon. Verlangen.

Ik keek verbaasd naar de tranen die over de rug van

mijn hand liepen. Dan naar Carlos, de koning der dichters. Die daar niet meer stond. Gaan slapen waarschijnlijk. Slaap heelt.

De TRIP-cursus (Total Relax/Inner Positivity) beloofde zelfs meer dan dat. Cynthia, een blondine in een roze maillot die beweerde een gejaagd leven te leiden, onthulde trots dat zij haar alledaagse beslommeringen niet langer mee de nacht in nam. En dat was belangrijk, want zij wist wat slapeloosheid betekende.

‘En dat allemaal dankzij de unieke symbiose van Japanse wijsheden en Keniaanse dans. TRIP heeft mij geleerd wat rust is. TRIP heeft mij gered.’

En dan zei Cynthia, met een opdringerige mannenstem en een Amerikaans accent: ‘De TRIP-video’s kunt u bestellen op het nummer naast de vlag van uw land.’

Daarna bewoog ze haar mond nog enkele seconden zonder geluid, om af te sluiten met een meewarige knipoog. Geinig wijf. Ik kon er na de zeventiende keer nog mee lachen.

‘ShopChannel, voor als u echt geen kloten te doen hebt.’ Ik keek er hele nachten naar in de hoop onder hypnose wat te sluimeren. Ik kende ze allemaal: een draadloze keukenrobot waar men eieren in kan koken, ideaal voor oud en nieuw (Cut and Boil 2002), een plastic verlengstuk om die eindeloze verfspatten waar je vrouw altijd over zeurt voorgoed uit je leven te wissen (Galaxy Spot Control), een kist in de vorm van een kever met maar liefst tweeënveertig verschillende soorten alleraardigste vingerhoedjes (Beetle Box Utopia, mixed version).

En nu werden we dus persoonlijk. Ik sloot een deal met

Cynthia: als ik sliep, vannacht, dan zou ik het proberen. Dan ging ik op zijn minst uitzoeken of er zich inderdaad ook in mijn buurt een TRIP-centrum bevond.

Ik sloot mijn ogen en opende ze anderhalf uur later. Het was een twijfelgeval. Ik had Cynthia's stem niet gehoord, maar wel gevoeld hoe de kat zich onder mijn arm had genesteld en hoe het was beginnen te regenen, buiten.

'TRIP heeft mij gered.'

Zij was ook nog wakker.

'Total Relax Inner Positivity.'

Akkoord, belofte maakt schuld.

'Zoals bomen doen
en vogels in hun nesten
zo ook vind jij rust.'

Het was de negende haiku al en hij was alleen voor mij. Mama Miriam – zoals de therapeute met het verbazend lange okselhaar zichzelf noemde – was op haar knieën naast mij komen zitten. Ik was de enige bij wie het niet gelukt was. De anderen – een hoopje angstige pubers en veelede vervroegd gepensioneerden – lagen onbeschaamd te ronken op de vloer van de kille parochiezaal. Ik keek naar het koperen kruisbeeld aan de muur en ergerde mij blauw.

Tijdens het eerste halfuur had de klemtoon gelegen op de Bevrijding Van Het Diepste Zelf. Uit ontsteltenis over de bereidheid van de anderen om zichzelf tot schande te brengen, had ik meegedaan. Het was onvergetelijk.

De oefeningenreeks begon met vijf minuten opzettelijk-

ke hyperventilatie, onmiddellijk gevolgd door een koprol, waarbij het de bedoeling was de naam te roepen van de persoon die het meest had kapotgemaakt in onze belangrijke levens.

‘Theo!’ riep Irène, een dikke huisvrouw van middelbare leeftijd, vol overgave. Ze rolde uit haar baan en verbrijzelde met een krachtige schop het sleutelbeen van een mager ventje dat ironisch genoeg ook Theo bleek te heten. Ontroostbaar, allebei.

Ik kreeg een lachbui die ik wegens enkele boze blikken trachtte te camoufleren met gesnik. Dat hebben mensen liever. Ik was een held in een Hollywoodfilm die tijdens een laatste ademstoot zijn leven aan zich voorbij ziet trekken. Al was ik dan niet stervende, Remco had mij verlaten. In een sliert herinneringen vreeën we vrolijk, liepen we over een buitenlands strand en gingen we uit eten. Hij was mooier en meer toegewijd dan ooit. Mijn tranen vloeiden rijkelijk. Mama Miriam was verheugd. Ze nam mij opzichtig troostend in haar armen. Het was geen sinecure om zowel haar okselgeur als haar slechte adem te ontwijken.

Ik probeerde het nog steeds terwijl ze naast mij op de grond zat. Zij trachtte het ongeduld in haar ogen te verbergen met haar lijzige timbre.

‘Als de arend vliegt
Door de stilte van de nacht
Dan rust de bergflank.’

Wat bezielde iemand om zich in een wit laken te hullen en alle aantrekkelijkheid voorgoed uit haar leven te ban-

nen? Interessantere vraag: waarom lag ik hier nog? Ik ging zitten en keek haar aan. De arrogante onverstoordheid van haar blik dreef mijn Diepste Zelf tot actie.

‘Weet je wat jij doet?

Stop je cursus in je reet

En poets je tanden.’

Die nacht: De Gieter. Ik keek uit naar de verstoorde stemmen van mijn slachtoffers als een leeuw naar het bloed van haar prooi. Mijn achterhoofd wist dat het zichzelf aan het verliezen was, al verloren was waarschijnlijk. Dat het alleen een haatdragende zottin kon zijn die mensen hun rust niet gunde, hun geluk niet wou omdat ze het zelf niet had.

Overdag schaamde ik me over mijn nachtelijke jachtpartijen. Maar 's nachts volgde ik mijzelf, mij telkens weer verbazend over de zelfstandigheid van mijn geest. ‘Stap!’ seinde een hersenprikkel naar mijn benen. ‘Druk op bel!’ naar mijn vinger.

Eén commando kon ingrijpende gevolgen hebben. Door hard te lachen op een begrafenis. Door je mes bij het snijden van een groente ook even bewust in je vinger te planten. Door je voet op het lijfje van een pasgeboren kat te laten neerkomen. Ik deed dat niet, maar dacht daaraan toen ik De Gieters bel indrukte.

En toen bleek ik niet alleen te zijn. Het was alsof zijn hand klaarlag op de intercomtelefoon, zo plots beantwoordde zijn stem mijn oproep. En die stem bezat een trage klaarte die ik zo onmiddellijk herkende dat mijn adem stokte. Boven mij, in hetzelfde gebouw waar mijn nachtimperium aan uitbreiding was gaan denken, woon-

de een tweede reddeloze ridder van de nacht. Een Slape-loze, net als ik.

‘Eindelijk. Wacht daar. Ik kom.’

Dat was alles wat hij zei. En ik bleef staan met een hart zonder remmen, met hoop zonder slaap.